

ТОҲИРЖОН ОРТИҚОВ
МУҲАММАДАЛИ МИРАБДУЛАЕВ

ТОМЧИДА ДАРЁ...

Тоҳиржон Ортиқов
Муҳаммадали Мирабдуллаев

ТОМЧИДА ДАРЁ...

“Arjumand media” нашриёти
Наманган
2020

УЎК: 821.512.133

КБК: 84(Ўзб)1

О-4

Тохиржон Ортиқов, Муҳаммадали Мирабдуллаев. Томчидадарё.
«Arjumand media» нашриёти, Наманган, 2020. 44 б.

КБК: 84(Ўзб)

Масъул муҳаррир: Наманган давлат университети профессори,
тарих фанлари доктори А. Расулов.

Такризчилар: Наманган давлат университети
“Мусиқа таръими” кафедра ўқитувчиси Ж. Ғозиев.

Наманган педагогика коллеки
ўқитувчиси Р. Абдураҳмонов.

ISBN 978-9943-6268-8-1

© «Arjumand media» нашриёти, 2020.

СҮЗ БОШИ

Кўлингиздаги мўъжазгина китоб муаллифларнинг ўн йиллар давомида ҳаётий тажрибалари, олган билимлари, қузатувлари ва мушоҳадалари орқали битилган сатрларни ўз ичига олган. Қисқа ва лўнда фикрлаш узоқ ва баъзан мазмундан йироқ, мантиқдан узоқ гаплардан қўра ширалироқ бўлса ажаб эмас. Назаримда, муаллифлар ҳеч бир нарса, ҳеч бир воқеа-ҳодисага бефарқ бўлишмаган. Гапириб туриб тинглаган, тинглаб туриб, ич-ичларидан инграган, аммо айтадиганларини ичларига ютган бўлсалар, бу ҳам, айнан, ҳақиқатга яқиндир... Балки йиллар давомида кузатиш, ўрни келса ҳам, келмаса ҳам "ҳовлиққан"ларга йўл бериш – ўрин ажратиш, қасби-корида ҳам ўз ишини бажариб, бир чеккада ҳокисорлик билан кузатишда, мулоҳаза юритишда давом этиш оқибатида қисқа ва айни пайтда кишини ўйлантирадиган фикрлар туғилгандир... Китобдаги айрим фикрлар бизга танишдек, қаердадир эшиштгандек, ўқигандек туюлади... Эҳтимол битилганлар бизни ҳам ўй-хаёлларимизни чулғагандир... Лекин муаллифларнинг ютуғи – ўй-фикрларини қоғозга тушириб берганлари, асрраб-авайлаганлари ва йиллар давомида "силаб-сийпаб, ўраб-чирмаб" бизга етказганлари дадир. Муаллифларнинг ўй-мушоҳадалари кишини бефарқ қолдирмайди. Албатта, уларнинг барча мулоҳазаларига қўшилмаслик, муаллифлар билан юзма-юз ва, ҳатто, ғойибона баҳс қилиш, айримларига қарши чиқиш ҳам мумкин. Лекин эсдан чиқармаслик керакки, мазкур китобчадан ўрин олган қисқа ва лўнда фикр-мулоҳазалар сизники ҳам, бизники ҳам эмас. Зеро, шунинг учун ҳам, ўй-фикрларга оид

ютуқлар ҳам, камчиликлар ҳам муаллифларни
хисобланади.

Үйлайманки, ушбу китоб муаллифлари педагог
бўлганлари, умрларининг кўп қисмини мусиқага,
тарбияга бағишилаганлари учун ҳам келтирилган фикр-
мулоҳазаларни мушоҳада билан ўқилса, худди майин
куй остида сархуш бўлгандек ҳис қилиш мумкин.
Муаллифлар ўй-хаёллари орқали ёшларни, катта-ю
кичикни инсофга, қадр-қимматга, ўйлашга, мушоҳада
юритишга, сабоқ чиқаришга ундаидилар. Аслида бу
катта аҳамиятга эга. Китобни бир марта ўқиш билан
чекланмай, маълум бир муддатдан кейин яна ўқиб
турниш керак.

A. Расулов

*Наманган давлат университети профессори,
тарих фанлари доктори.*

Ҳайрат беписандлик билан эмас, балки фикрни бир жойга жамлаб, ўйлаш ва нигоҳ солишдан бошланади.

Ўлимнинг эртасидан бошлаб инсоннинг яхши хислатлари тилга олина бошлайди. Ёмонлари-чи? Нега эртасидан? Хабар келгандаёқ эмасми?

Аллоҳга тобе, ота-она ва раҳбарга бурч ҳамда хизмат юзасидан бўйсуниш инсонийликдир.

Табиатдан таълим олиш ҳам инсонга хос фазилатлардан биридир.

Ишдан кетиш сенинг чекингга тушган бўлса, яхши фаолиятинг, муомала маданиятинг билан из қолдириб кет. Зеро, сени хуш калом билан эслаб юрсинлар.

Бировнинг ёмон томонини қидиравермасдан, яхши томонини излаш ҳам инсоний фазилатдир.

Яхши раҳбар ҳеч кимнинг кўнглига урмайди. Чунки у қўл остидагиларни бошқаришни санъат даражасига кўтара олган.

Ғанимнинг ақллилигини билиш – сенинг ҳам ақл-фаросатинг борлигидан далолатдир.

Имо-ишора билан иш бажариш ҳам инсон ҳаётини ҳал қилиб қўйиши мумкин.

Гуноҳ ишларни ювиш учун, албатта, имконият бўлади. Гап фақат уни топа билишдадир.

Ҳар қандай амалдор шахсда мансабини суистеъмол қилишга мойиллик бўлади.

Ҳар куни ишхонамни соғиниб боришим ва ишхонадан уйни соғиниб қайтишим – бу иккала томонда соғлом муҳитнинг барқарорлигидан дарақдир.

Ҳаёт қизиқ! Нарса қачон йўқолса, кейин қадр топади.

Мусиқа – кўзга кўринмас олий математика.

Инсоннинг сирти хотиржам бўлса-да, ичи тўлағалаёндир.

Болаларни гапга эмас, сўзлашга ўргатиш мантиқан тўғридир.

Яхши сўз, нондек, кўнгилга урмайди.

Қабр – бирорларнинг қаҳридан ва заҳридан ҳимояланувчи сўнгги мустаҳкам қалъадир.

Ҳақиқат букилади, лекин синмайди, аммо заҳала-нади.

Эркалаш – талтайишга йўл очиш бўлиб, тарбиянинг издан чиқишига илк қадамдир.

Түғилганимдан то ўлимимга қадар нигоҳим қамраб олган ҳамма нарса омонатдир.

Ишда хато қилдингми? Тўхтат! Ўжарлик билан яна ҳаракатда бўлсанг, яна хато қиласан!

Инсон бир умр касаллик таъқибида яшайди.

Она табиат бизни севади ва пировард ўз бағрига олади.

“Раҳмат” деган оддий рағбат ҳам инсон қалбига шодлик беради.

Ҳайрат беписандлик билан эмас, балки фикрни бир жойга жамлаб, ўйлаш ва нигоҳ солишдан бошланади.

Мен ўз ташвишим билан яшайман. Ўзганинг ташвишини руҳим ҳам, жисмим ҳам кўтара олмайди.

Нафрат адоватни келтириб чиқаради.

Куч-қувват борлигида қилинган меҳнат кексайганда фароғатда яшашингга пойдевор бўлади.

Аллоҳга тобе, ота-она, раҳбарга бурч ва хизмат юзасидан бўйсуниш инсонийликдир.

Раҳбарлигини сақлаб қолишга интилган одам бераҳм бўлишга ҳам ҳаракат қиласади.

Замонга мослашган инсоннинг иши, албатта, омадли бўлади.

Бажарилган ҳар қандай баракали ишга билдирилган рағбат күнгилни хуш қилиб, чарчоқни ёзади.

Ўта яхшиликнинг ортида нимадир бор?!

Киши нимани яхши кўрса ва унга етишса, барибир ўша одамда қониқмаслик ҳисси пайдо бўлаверади.

Яхши фазилатли инсон ҳар бир одамни яхшиликка етаклашга ҳаракат қиласди.

Ўғрини ўғри, ғарни ғар десанг, ҳатто, улар ҳам бундай аташларидан орланадилар.

Нигоҳлардаги маъно тубсиз уммонга ўжшайди.

Одамлар кўп нарсаларни фойдаси йўқ деб ҳисоблашади. Агар нафи бўлмаганда Худо уларни яратмаган бўларди.

Ҳақиқатни ҳар хил йўл билан инкор қилсан-да, ҳақиқатлигича қолаверади.

Билимсизлик ва ўта соддалик инсонни даҳрийликка етаклаши мумкин.

Худонинг борлигини билмаган одам қалбида эзгулик ҳам бўлмайди.

Билим – инсонни тубанлашишдан сақловчи кудратли қуролдир.

Сўз тифи қилич ва найза тифидан ёмондир.

Бир кун келиб руҳимиз касалланган ёки кексайиб эскирган жисмимизни ташлаб кетишга мажбур.

Инсонни бир гап билан кулдириб, бир гап билан ўлдириш мумкин.

Дўсти йўқнинг ўзи йўқ.

Мияга келган яхши фикрни ўртоқлашиш ҳамма учун манфаатлидир.

Билимга интилиш – нурга интилишdir.

Одамлар – вақтнинг қулидир.

Бахтнинг қадрини бахтсизлар билади.

Ҳар бир сўзим ўзимга либос.

Инсон орзу-умид билан яшайди ва уни амалга ошишига ўзини ишонтириб, ҳаёт кечиради.

Ҳақиқий қадр-қимматини билган одам ўзини ҳокисор билиб, ўзгалар олдида доимо сипо ва камтар тутади.

Тун бўлмаса куннинг қадрига етмагандек, хунуклик бўлмаса гўзалликнинг қадрига етилмайди. Шунинг учун табиат қарама-қаршилиқдан тузилган.

Бир кишининг ғалабаси иккинчи бир одамда адоват уруғининг унишига сабаб бўлади.

Орзуга айб йўқ, дейишади. Орзу қилдингми, энди мақсад учун интил!

Бахт ҳамиша ҳамроҳ бўлавермайди. У бир кун келиб сендан юз ўгириши бор!

Ҳеч қачон "Масалан мен" деб ўзинг ҳақингда мақтанма! Чунки сенинг фикрларинг ва қарашларингни эскириши бор ҳақиқат.

Ҳаётда тақлидчи бўлиб яшашдан кўра, бирор янгилек яратиб яшаш афзалроқдир.

Сендаги ғайрат – омад томон қўйилган илк қадамдир.

Беғамлик ва беписандлик – умрнинг эговидир.

Баъзан ақлимиз шўхлик қилиб, бизни номаъкул йўлларга етаклайди.

Ёлғон, қайғули ва қарғиши гаплардан тил жароҳатланади.

Аллоҳ ер юзидаги барча одамларга ақлни тенг тақсимлаб берган. Чунки ҳеч бир одам ҳозиргacha ақлим кам деб нолиган эмас.

Сотқинлик – ожизлик белгиси.

Менинг яхши хислатларим қарашларимда, ҳатти-харакатимда, муомаламда, фикр-мулоҳазаларимда, нигоҳимда мужассамдир.

Биз кўриб турган барча нарсалар ақл-заковатимиз мевасидир.

Инсондаги яхши ва ёмон хислатларнинг барчаси олинган тарбия самарасидир.

Эҳтирос – бўйсунмас биологик ҳолатдир.

Биз ўзимиздаги яхши кайфиятни ҳам, нафратни ҳам тушунишни билишимиз шарт.

Ишинг ўнгидан келса тегранг чиройли кўринади.

Ўта сўзамоллик – ўзини хавф-хатарга дучор қилишдир.

Одамлар турли хил қийматдаги пулларга ўхшайди.

Инсон менлигини йўқотмай яшаса инсондир.

Ота-онанинг Ватанга муҳаббати кучли бўлса, фарзандларнинг ҳам она юртни севишга иштиёқлари уйғонади.

Сохта кулган кишининг кўзида беғуборлик бўлмайди.

Ҳаёт ҳикматдан иборат.

Тил – шер, тиш эса панжара.

Маънавий қашшоқликдан моддий қашшоқлик яхшидир.

Бизнинг яхши фикрларимиз, орзу-ўйларимиз, репжаларимиз эртадан ҳосиласини бера бошлиши лозим.

Бидъатни кўпроқ аёллар келтириб чиқарадилар ва шу билан хурофотга йўл очилади.

Ҳақиқий ҳузур-ҳаловат ҳалол меҳнатнинг ҳосила-сиdir.

Чиндан севиб қолсанг, севгилингнинг нуқсонлари кўзингга кўринмайди.

Руҳимиз жисмимиздаги қафасда бўлса-да, жисми-миз руҳимизнинг измидадир.

Ўқитувчи 1-дарсни қўрқитув билан бошласа, қолган дарсларни шу тарзда олиб бориб бўлмайди. Демак, бундай педагог, албатта, инқирозга юз тутади.

Ички гўзалликсиз ташқи чирой бўлмайди.

Хўрланиш қасосга йўл очади.

Чарчоқ – меҳнатнинг самарасидан сўнг ёзилади.

Ўлим инсон ҳаётининг интиҳоси эмас. У чексиз-ликка эврилган.

Чексизлик – англаб бўлмас мавҳумлиқдир. Уни, умуман, тасаввурга сиғдириб бўлмайди.

Ахмоқнинг аҳмоқлигини билиш учун ҳам ақл даркор.

Бирорга ҳамдардлик билдириш шунчаки вақтинчалик ачиниш, холос.

Шубҳаланиш ҳушёрликдан дарак.

Тавба, илтижо, шукур бизнинг ҳар кунлик эҳтиёжи-миздир.

Ғоянинг амалга ошиши мақсадга етишиш демакдир.

Аллоҳ инсонни ҳаракат учун яратди. Ҳаракат эса меҳнатдан ва курашдан иборат.

Ҳар қандай меҳнат инсоннинг қиёфаси ва ҳатти-ҳаракатида ўз аксини топади.

Севги – Аллоҳнинг инсонларга мукофоти.

Инсон руҳий ҳаловатни кўпроқ ибодатдан олади.

Ватанга муҳаббат – Аллоҳга муҳаббат.

Ёмонни ёмон деявериш ҳам гуноҳ,

Беморни кўриб, ўзимиз билмаган ҳолда унинг дардини енгиллатиб келамиз.

Ҳар қандай фазилатни мукофот ёки жазо ўзгартириши мумкин.

Шуҳратпараст одам шуҳратпараст одамга душман.

Агар ҳамсухбатинг гапингни тушунмаса ва унга яна тушунтиришга зарурат туғилса, сен фикрингга эътибор бермай сўзлашингдан даракдир.

“Ҳеч нарса” – жонли ва жонсиз ашёларнинг йўқлигини билдирувчи сўз.

Йўқчилик – илгари мавжуд бўлган борликни тасдиқловчи сўздир.

Ҳақиқат – кўзга кўринувчи ва кўринмайдиган нарсаларнинг ҳақиқий борлигини инкор қилиб бўлмайдиган иборадир. Масалан, Аллоҳ, шамол, севгининг борлиги ҳақиқат.

Ўғил – сабаб, ота – оқибатдир. Бу эса диалектика.

Ватанини севмаган киши нафратга лойиқ.

Ҳасад ва ҳавас инсон қалбининг қайсиdir тубида яшайди. Улар қай бирининг қўзғалиши инсоннинг тафаккурига ва олган тарбиясига боғлиқ.

Баъзан инсонда кечинадиган йиғили кулгидан Яратганинг ўзи сақласин.

Ҳамма йўллар Римга олиб боради. Айрим йўллар эса тезда ўлимга...

Дунёда энг осон нарса бирорларга маслаҳат бериш.
У ҳамманинг қўлидан келади.

Истак ҳаммада бор, лекин уни амалга ошириш учун меҳнатга бўйин эгиш керак.

Босиқлик билан, шошилмасдан сўзлаш ақллиликдан далолат.

Ҳамма ерда ёмонлар бўлганида эди, ёмон одам бўлмасди.

Эртага мен ундоқ қиласман, мен бундоқ қиласман деб олдингга шарт қўйма. Чунки эрталабгача оралиқда тун бор. Тундаги уйку ярим ўлимдир.

Тил жисмимиздаги қувватдан ҳам кучли.

Бахтиёрлик баҳтсизликнинг интиҳосидир.

Ёқимли товушлар ёқимсиз товушларга қўшилиб, уйғунлашади ва ажиб тароват ҳосил қиласди.

Завжасини дўст тутмаган одам бошқани дўст ту-
толмайди.

Ҳатто, энг кичик ҳашорат ҳам ўзи ва болалари учун меҳнат қилиб, ризқини теради.

Оғзимиздан тушган тупук ёки қўлимиздан тушиб кетган нон увоги ҳам ердаги кўзга кўринмас ҳашорат учун Яратганинг амри билан ризқа айланади.

Сенга бирор кимса хато ва нуқсонларингни айтса, унга нисбатан дилингда: "Насиҳат қилмаган сен қолган эдинг" ёки "Отамнинг панди етарли эди", деб ўйласанг, демак, ҳали ҳам сен тарбия топмабсан!

Камчилигингни тузатмай яна бир хатога йўл қўйма!

Ўзингга рабо кўрган нарсани дўстингга ҳам муносиб бил. Фақат у ёмонлик бўлмасин.

Қалбингдаги ғуборни соқит қилсанг фикринг тиниқлашади, одамлар ва табиат чиройли кўринади.

Ишқ лаззати шундай қудратлики, ҳаётингни остин-устун қилиб ташлайди.

Йўқликдан пайдо бўлиб, кетдик йўқликка!

Ғанимларим мени йўқотиб, руҳимни сўлдирдилар ва ўзларини ўлдирдилар.

Ҳасадгўйнинг юрагида доимо фитна бўлади. У ма-раз касалга ўхшайди ва Худодан қўрқмай яшайверади.

Башаранг хунук бўлса, уни чиройли қилиб кўрсатадиган сенинг ҳатти -ҳаракатинг, ақл -идрокинг ва фикр -мушоҳадангdir.

Менинг сўзим ўзимни шарманда қилмаслиги учун фикр қиласман.

Аниқ билмай туриб, бирор ҳақида ёмон ўйга бориш ва гумонсираш ҳам гуноҳи кабирадир.

Дўстим! Боринг-йўғингда сенга ҳамдард дўстларинг аниғи нечта? Ҳеч ҳам билмайсан!

Сени нафсинг – ғаниминг!

Эр юртга ҳоким, аммо эрга хотин ҳоким!

Туш инсонларнинг беихтиёр яратган ва фақат ўзига тегишли кинофильмидир, ё ижод маҳсулидир.

Бемақсад инсондан битта кўпрак яхши, кўпрак, ҳеч бўлмаганда, ҳовлингни қўриқлади.

Санъатни севган ва ўзи ҳам санъаткор бўлган кишидан ёмонлик кутиш мумкин эмас.

Сахийликни табиатдан ўрганиш яхши. Чунки у ҳеч кимдан, ҳатто, ҳайвонлар, қушлар, ҳашаротлардан ҳам ўз бисотидагини аямайди.

Бойликка интилиш қабрда барҳам топади.

Баъзи бир молпараст раҳбарлар мамлакат учун чиққан фармонлардан ҳам ўз манфаати учун пул ясашга ҳаракат қиладилар.

“Мен сизни бир умр қалбимда сақлайман!” деган гап хатодир. Чунки у шахснинг ўзини эмас, балки шаклини қалбида сақлаши мумкин.

Икки қалб бир-бирига етишмаса, ўртадаги муносабат – муҳаббат, етишса – оила дейилади.

“Инсон ўзини ҳурмат қилиши ва севиши лозим”, деб фикр юритади файласуф Арасту. Менимча, буни бошқачароқ айтиш керак – инсон аввало ўзини ҳурмат қилиши ва Аллоҳни севиши даркор.

Ҳаётда меъёрни сақлай олмасанг, ниманидир бой берасан.

Очлик қаҳр-ғазабни келтиради. Шу вақтни босиқ-лик билан ўтказган киши матонатли инсон ҳисобланади.

Муаллим сабоқ бериш орқали шогирдларида адолат туйғуларини тарбиялашни ҳам ўз зыммасидаги вазифа деб билмоғи шарт.

Орзуға эришилгандан сўнг мақсадга интилиш йўқолади.

Баъзи бир баҳслардан ғаразнинг ҳиди келиб туради.

Нафсини мағлуб этганлар ҳақиқий мард кишилардир.

Ташқи олам мени билмаганидек, мен ҳам у ҳақда ҳеч қандай билимга эга эмасман.

Соғлом бўлиш учун қари ёки ёш бўлиш шарт эмас, балки соғлик ҳамма вақт керакдир.

Мусиқа на савоб, на гуноҳ бўлмаса-да, у Аллоҳнинг инсонларга берган илоҳий неъматидир.

Ҳар ким ўз вазифасини ситқидилдан бажарса, ҳақ-қини талаб қилишга ҳақли.

Жанг қурбонсиз бўлмаганидек, куч-кувват сарфламай мақсадга эришиб бўлмайди.

Қонунга ва одамларнинг бир-бирига бўлаётган муносабатларига суюниб иш олиб бориш самараси фойдали фаолиятдир.

Сўз ашёларининг номини эмас, балки шаклини белгиловчи ифодадир.

Оилада ота – президент, она – бош вазирдир. Айрим оилаларда: парламент республикаси, яъни бош вазир ваколати кенгроқ...

Ўқитувчи машғулотда ўз нутқини ақл тарозиси билан ўлчаб ва мантиқан безаб сўзламоғи шарт.

Мусиқадан қалб шодланса, вужуд ором олади.

Токи Аллоҳ бор экан, мавқе жиҳатидан инсонлар орасидаги фарқ абадий сақланиб қолади.

Ҳаётда оқар сув бўл, кўлмак сув бўлма! Кўлмак сув бир жойда ҳидланиб ифлосланади ва ҳамма ундан жирканади. Оқар сувдан эса кўз қувонади ва унинг нафи ҳаммага тегади.

Маслаҳат олиш – мушкул ишларни ижобий ҳал қилишга қўйилган илк одимдир.

Кўп фойда олишга интилиш – ташвишга, ташвиш – касалликка, касаллик – умрнинг қисқаришига, бу эса охирги йўлга тезроқ равона бўлишга сабаб бўлади.

Ўлим – боқий дунёга олиб ўтувчи эшикдир.

Тил сенинг ҳукминг билан тилга киради.

Аллоҳ бизни баҳт учун яратган. Биз бандалар баҳтли ва баҳтсиз бўлишимизга ўзимиз сабабчимиз.

Шундай одамлар борки, ишлайверадилару лекин ишидан барака топмайдилар. Ажабо?!

Тўртта одам олдига дастурхон ёзиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Дастурхон атрофида ўтирганлар буни унутмасликлари ва мезбонни хурмат қилишлари керак.

Тайёр овқатни чайнаш учун ҳам меҳнат қилиш керак.

Аллоҳ ўз аксини табиатда кўрсатади. Табиат эса бизни парваришлаб боқади. Гоҳо йўлимидан адашсак жазолайди. Демак, табиатни Она табиат дейишга ҳақлимиз.

Биз бу дунёда меҳмонмиз, демак, қачондир ўз уйимизга қайтамиз!

Таъмагир одам шубҳа ва хавотир билан яшайди. У атрофидаги воқеаларни кўрмайди. Ҳатто, таом таъмини ҳам билмайди.

Яратган бизни қандай олиб келган бўлса, шундай олиб кетишга ҳақли! Бунда ҳам қандайдир сир-синоат ёки фалсафий буюклик мавжуд.

Тиланчи ўз дарвозасидан кўчага чиқади, демак, у ишхонасига киради.

На оиласи, на жамиятга фойдаси тегмайдиган кишилар учун уларнинг уйлари ўзлари учун тобутдир. Улар на тириқдир, на ўлик!

Аллоҳдан омад ва баҳт сўраш баҳтсизлигингга ишорадир.

Кўҳна урф-одатлар, анъаналаримизга янгилик қўшиш уларнинг инқирозга юз тутишига олиб келиши мумкин.

Инсон исмини ўзгартириш билан тақводор бўлиб қолмайди.

Суҳбат суҳбатдошнинг ички оламини кўрсатувчи кўзгудир.

Эҳтиросга берилиш ҳаётингни ҳалокатга етаклайди.

Ҳар бир кишининг ҳаёти улкан асардир.

Менимча, бу дунёда ҳеч бир нарса пайдо бўлмайди,
балки янгиланади.

Шукр қилиб яшасанг, шукроналика етасан!

Ҳамдардлик билдиришни билмайдиган одамга
ҳамдардлик билдирайлик!

Яхши кишилар ҳатти-ҳаракатлари билан ёшларга
намуна бўладилар ва ўзлари сезмаган ҳолда атро-
фдагиларни яхшиликка етаклайдилар.

Кундалик ҳаётимиз тинимсиз ҳаракат ва саргар-
донлиқдан иборатдир.

Ҳақиқий ёлғончидаги ишонтириш санъати кучли
бўлади.

Ҳаёт қўшиқ билан бошланади ва қўшиқ билан якун
топади.

Зимиstonda ёнаётган шам инсоннинг умидига
ўхшайди.

Кўпчилик Яратгандан бойлик сўрайди, лекин
бойликни қандай топиш ёки унга эришиш йўлини
сўрамайди, ажаб қизиқ ҳолат?!

Ҳалоллик – юзнинг ёруғлигидир.

Ҳамма нарса кўкламда яралади. Аллоҳнинг ҳукми
билан ер ҳам кўкламда дунёга келган бўлса керак!

Иғвогар, тухматчи, ҳасадгўй қаби иллатларга эга бўлиш ҳам Яратган томонидан берилган жазодир.

Ажр – фаолиятга қараб бериладиган мукофотdir.

Ўзини ҳаммадан устун қўювчиларнинг қалбида кибр палак отган бўлади.

Ўлим – ҳаётнинг шоми.

Бойлик – ақлни топмайди, ақл бойликни топади.

Чиройли либос кийиш ақл-фаросатлиликнинг белгиси эмас.

Аҳмоқдан ибрат олиш ақллининг иши.

Ақл-фаросатлилик илмандир.

Яхши сўз дардингни енгиллатади.

Инсонни билишда ташқи қиёфа – алдамчи қиёфа.

Раҳбарга ялтоқланиб яшаш билан саодатга эришиб бўлмайди.

Тарбияда оқ ва қорани танимаган болани ҳоҳлаган йўлга етаклаш мумкин.

Ҳаёт – тарбияда ҳам ота, ҳам онадир.

Таълим – назарий,
Тарбия – амалий.

Бола тарбиясида оналар учун ҳам яхшигина илм керак.

Вақтнинг қадри вақт ўтгани сайин билинади.

Қалам – қўлнинг қули.

Ҳалол меҳнатнинг ҳордиғи фароғатлидир.

Китобхон – томошабин, китоб – томоша.

Хотамтойлик ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган ноёб фазилатдир.

Энг олий муҳаббат – Аллоҳга бўлган муҳаббатдир.

Бедананинг тўрқовокда фиғон чекиб нола қилишидан очиқда юрган қарғага не наф!

Севгингни сир тутаверсанг, оқибат ҳижрон азобин тортасан.

Севги мавҳум бўлса-да, барибир юракни забт этади.

Эй, одам боласи! Аллоҳдан имонингни саломат қилишлигини ёлвориб яша!

Дўстим! Қилган савоб ишларингни унут ва хатоларингни эса доимо ёдингда тут!

Муҳаббат бор экан, олам мунаввар!

Ҳар куни янги тонг отади ва биз ота-оналаримиздан, фарзандларимиздан бир кун-бир кундан узоқлашиб борамиз.

Ҳар қандай ҳолатдаги уч карра ҳадик – бу ҳақиқий қўрқувдир.

Яхши фазилат ва покизалик – ризқ томонга элтuvchi воситалардир.

Дилингдагини тилингга кўчир, дилингда бошқа фикр, тилингда бошқа сўз бўлмасин!

Баъзан эркакларга нисбатан аёллар ишни тезроқ ҳал қиласдилар.

Ўкув даргоҳларида фан сифатида “Одамийлик” дарслари ўтилишини жорий қилиш керак.

Тонг отмай уйғониб, қўлинг ўтганлар ҳаққига дуда бўлиб, яхши ният қилсанг эзгу ниятларинг ушалади, кунинг хайрли ва баракотли ўгади.

Кеч киргач, бугунги савобли ва гуноҳ ишларингни ўйлаб, ўзингга ҳисбот бер. Хайрли ишларинг, саломатлигинг учун Аллоҳга шукrona айт. Йўл қўйган хатоларингга тавба қил ва номаъқул ишларни такрорламасликка онт ич!

Яхши ниятли кишиларнинг қалби беғубор, сўзи ширин, юзидан эса нур ёғилиб туради.

Биллур идишни чертсанг қандай ёқимли садо чиқса, яхши фазилатли одамнинг оғзидан ҳам шундай ёқимли калом чиқади.

Бирорга эшитганингни гапирма, балки кўрганингни гапир. Шунда сен тилингни ва ўзингни ҳимоя қилган бўласан.

Бедана bemavrid сайрагани учун овчининг домига илинади.

Хуриб гапирма, ўйлаб туриб, гапир.

Зарур пайтда сўзламаган киши нодондир.

Ҳаваскорнинг овози ҳаммомда яхши чиқади.

Вафотингдан сўнг одамлар яхши хислатларингни гапиришса, демак, сенинг ҳаётинг яна давом этмоқда.

Фарзанд бирор ишни қилмоқчи бўлса, ота-онасидан маслаҳат олса, иши баракотли бўлади.

Дард – меҳмон. Уни дори, парҳезтаом ва яхши сўз билан меҳмон қилинади. Баъзан бу меҳмон хира ҳам бўлиши мумкин.

Севиш гуноҳ эмас, севмаслик гуноҳ.

Муҳаббат юракка нигоҳ орқали киради.

Ишқ шаробин ичмаган инсон – инсон эмас.

Устоз отангдай улуғ, лек у шунга лойиқ бўлса.

Ҳиммат – сахийликдан нишона.

Садақа ва эҳсон ҳамда ҳадя қалбдаги сахийлик уруғига қуйилган ҳаёт сувидир.

Одамлар! Яратгандан мусофири бўлиб ўлмасликни сўраб яшайлик!

Йўлга чиқдик, сўнгги бекатни эса Аллоҳ белгилайди.

Қўчамиз ва ҳовлимиз озодалиги шу хонадонда қандай инсонлар яшаётганлигидан дарак беради.

Динга эътиқодсиз кишини шайтон тез йўлдан озиради.

Ақлли киши ўзгалар қалбини обод қиласди.

Ер – одамларни навбат-навбат билан ер.

“Пул қўлнинг кири” дейишади. Бироқ уни ҳамма яхши кўради.

Мен бир нарсага ҳайронман. “Бутун бойлик ер остида” деган гап бор. У жаннатдан чиқаяптими ёки дўзахдан...

Саломатлик – ўзингга, кўпроқ киссангга боғлиқ.

Пул қўлга қўнган қушга ўхшайди. Эҳтиёт бўлмасанг
учиб кетади.

Тўқчилик – тинчлик, хотиржамлика, байрамларга
ва шунингдек, бемаъни ишларга олиб келади.

Давлат яхши меҳнат қилганни ўша инсон эҳтиёжи
учун зарур бўлган ашё билан рағбатлантирса яхши
бўлади.

Инсон ўз ҳирсини тиймаса қонун ўзи жиловлаб
кўяди.

Кимгadir сирингни айтсанг ўшандан тилинг қисиқ
бўлади.

Ҳаётда сотқин, ҳасадгўй, иғвогар, туҳматчиларнинг
борлиги ҳам огоҳликка даъватдир.

Аёллар ўз аъзоларини тошбақа сингари мустаҳкам
беркитиб ва камгап бўлсалар янада жозибали кўринар
эдилар.

Ҳаёт – ошиқ-маъшуқлиқдан иборат.

Мени ўйлантирган нарса – балиқлар сувда сув
ичиш ёки ичмаслигини билмаслигидир!

Тил ва дил саломатлиги муштарак бўлса, тилдан
бол томади.

Ҳар қандай гўзалликда нуқсон мавжуд.

Мусиқа санъати инсон ҳаётига ўз таъсирини кўр-
сатиб яшайди.

Жангдаги мурдалар урушнинг ҳосиласидир.

Мусиқа – қалбнинг шод ва мунгли кўз ёшлариридир.

Бирорларга тобе бўлиб яшаш ориятсиз кишиларга
хосдир.

Баъзан раҳмдиллик тарбияни издан чиқаради.

Бефарқлик ярани авж олдиради.

Раҳбар ҳалқ манфаати учун қайғурмаса, ҳокимият
бир ҳовуч одамлар қўлида қолаверади.

Одам ҳажга борса-ю, ўзининг салбий иллатларидан
озод бўлмаса, ҳаждан не наф.

Сукут сақлаб туриш ҳам буюк фалсафадир.

Баъзи раҳбарлар, аввало, ўз манфаатларини ҳисоб-
китоб қилиб, сўнгра ҳалқ ва давлат учун қарор чиқа-
радилар.

Ғам-андуҳсиз киши одам эмас.

Буюк кишиларнинг режалари, фикр-мулоҳазалари
ҳам буюк бўлади.

Шеърдан қалб йиғласа, шу шеър қўшиқقا айла-
нади.

Мұхаббат – икки севишган дилнинг исёнидир.

Яхшилик қиласвер, охири яхши.

Марра – ҳоҳишнинг таскин топиш чегарасидир.

Тұхмат – хиёнатнинг онаси.

Баъзи кимсаларнинг құлига мол-дунё келса, қалбіда кибр уруғ отади.

Кези келганда чўкаётган чумолини кутқаришнинг ҳам сенинг яхши инсонлигингдан далолатдир!

Виқор – тоғларга ярашади.

Хавфдан ҳоли бўлишни истасанг, ҳалол яша, хотиржам бўласан.

Яхши ниятларинг таом учун тайёрланган масаллик кабидир, демак, уни пиширмоқ керак.

Суҳбатдошинг сўзини тинглаётганингда эснама! Бу ҳолдаги эснов ҳурматсизлик аломатидир.

Пасткашлиқ баҳилликдан ҳам паст даражададир.

Ёмон кимса ишининг оқибати ҳам ёмондир.

Аллоҳнинг мағфиратидан йироқ бўлмайин десанг, ўйлаган ўйинг ҳам, қилган амалинг ҳам покиза бўлиши лозим.

Күшлар ҳам яхши кишилар ҳовлисига ин қўяди.

Меҳнат қилсанг, миннат қилма.

Шундай одамлар тоифаси борки, эрталаб юз-қўйл, оғизларини чайиб покизалайдилар ҳамда кечгача ғийбат, бўхтон, ҳақоратли сўзларни гапириб, халқумини ва тановул қилаётган таомларини ҳаром қиласидилар.

Эй, одамзот! Инъом, эҳсон ёхуд садақа қилганингда миллат танлама!

Бободеҳқонлар етиштирган меваларининг сарасини шаҳарликларга, бундайроғларини эса болаларига раво кўрадилар. Қандай ажойиблик!

Муҳтоҷ киши қарз сўраётганда минг ўлиб, минг тирилади.

Ҳатто, сув ҳам нопок халқумдан зорланиб ўтади.

Муҳаббат гулдан таралаётган ёқимли бўйга ўхшайди. Ишқ ҳам гул ифори каби ошиқни сархуш қиласиди.

Яхши насиҳат бўлғуси азоб-уқубатларининг олдини оловчи қуролдир!

Комил устоз кўрган шогирд ҳам барака топади.

Аллоҳдан қўрққан киши қўшнисига адоват қиласиди, унга нисбатан кек ҳам сақламайди.

Күш хотинлини жазолаш шартмас! У ўз-ўзини бир умр жазолаб яшайверади.

Фақиру мискинларга ҳадя-әхсонлар беріб, қилған ишини бировларга айтиб мағуруланган кишига савоб бормикан!

Күркүвга тушган одам пана жойда ҳам қүрқади.

Сир икки киши билса сирдир, учинчи киши билса эл билади.

Бир хато иккінчи бир хатони келтириб чиқариши мүмкін, әхтиёт бўлган маъқул!

Самимий қулгу тонгдаги тоғ ҳавоси каби танни яйратади.

Ҳақиқат тетапоя бўлиб вояга етса, у адолатга айланади.

Ҳаёт қизиқ! Орзуинг ушалса, янги орзу туғилади.

Раҳбарга ҳаммаслак бўлгандан кўра, ўз қалбингга қул бўлганинг афзалроқ.

Ақлингни фаросат билан ишлатгинки, у оёғингни хиёнатга етакламасин!

Ҳожатда ҳам ҳаё даркор. Чунки сен инсонсан, унутма!

Дуони ёзувга қараб айтилса тилдан, ёддан айтилса дилдан бўлади. Дил – бу қалб. Қалбдан чиққан дуо албатта, ижобат бўлгусидир. Валлоҳу аlam!

Тириклиқ – инсонга берилган синов ва улкан мукофотдир. Шукур қил!

Савияси паст одам савияси паст қўшиқларни тинг-лайди ва, аксинча.

Кексаликка етиш ҳам Аллоҳнинг мукофотидир.

Биз охирги манзилга шошилиб кетмоқдамиз!

Яратганинг буюк ҳадяси бизларга берилган тириклиқдир.

Дастурхон дуо билан гўзал.

Таълим-тарбия олган инсоннинг сўзлари ҳам салоҳиятли бўлади.

Яхши одам табиат билан ҳам тиллаша олади.

Ўзимга ҳукм ўtkаза олмасам, мен ҳечкимман!

Хаёл – тизгинсиз асов.

Жанозага келганлар оммавий саҳнани ижро этаётган артистларга ўхшайди. Жаноза тугагач...

Беҳуда ўтказилган вақтнинг ҳам уволи тутади.

Баъзи кимсаларни бир марта кўрсанг, кўп марта кўргандай бўласан.

Таълим ва тарбия инсонларга бериладиган бир хил рецептдаги доридир.

Ҳамма нарса оловнинг таомидир. Келинг, ундан эҳтиёт бўлайлик.

Ҳар қандай низо кекни туғади, кек тез вояга етиб, ҳасадга айланади.

Бирорвга ҳасад қилиш – ўзини залолатга мубтало қилиш билан баробар.

Сабр – комилликка мойиллик белгиси.

Ҳасад – фитнага бошловчи йўлнинг боши.

Одамни ўзидек билиб, унинг фикрини тинглаётган раҳбар – ҳақиқий раҳбардир.

Оила – табиатнинг мўъжизавий шоҳ асари.

Инсон жимжитлиқдан ҳам баҳра ола билиши керак. Чунки у қачонлардир сукунатдан мангур руҳий озуқа олади.

Ота-онамиз бор экан биз осмондамиз. Лекин оёғимиз остида кўҳна замин борлигини унутмайлик. Албатта, қайтиш бор!

Бола йиғиси – катталарга билдирилаётган најот белгисидир.

Иффатли аёл – хурматли аёл.

Ҳосилинг паст бўлса йилдан зорланма, балки ерга бўлган меҳринг ва меҳнатингдан зорлан!

Алаҳласанг ҳам, валаҳлама.

Семириб кетаётган бўлсанг, таомни айблама!

Юзинг аҳволингдан хабардир.

Сенинг беъмани саволингга жавоб бермаслик ҳам жавобдир.

Қарз дангасани ҳам меҳнатга чорлайди (ундайди).

Ҳар бир ёлғоннинг таркибида афсун бўлади.

Қушларни ўлдириш – уларнинг парвозига ҳасад-дир.

Агар юртда мусиқий тарбия бўлмаса, маънавият ва маърифат жаҳолатга юз тутади.

Пул – қўлдан қўлга ўтиб юрувчи фоҳишага ўхшай-ди.

Ҳаёт – циркка ўхшайди. Унда жанглёр ҳам, қўзбоғ-ловчи ҳам, ҳалол ҳаракатларини кўрсатувчи инсонлар ҳам бор.

Эзгулик – инсон шууридаги онглилик белгиси.

Баъзан катталарнинг хатосидан болалар озор топади. Тавба, болаларда не гуноҳ!

Ватани бор кишининг хиргойиси ҳам хушоҳанг бўлади.

Болалар дунёга гул бўлиб келади. Улар ўсади, улғаяди. Кимдир гуллигича қолади, кимдир сассик алафга айланади.

Ҳасрати кўп одам эзма ва расво бўлади.

Инсон вақтнинг қули, унга тобе бўлмасликнинг ҳеч иложи йўқ!

Тарбияга бефарқлик болаларни, пировард, жиноят кўчасига олиб боради.

Мискин киши – дили синиқ киши. Уларнинг кўнглини оғритиб кўйишдан эҳтиёт бўл!

Ёшликда қилинган катта хато бир умр инсонни таъқиб қиласи.

Сабр қилишни итдан ўрганса арзийди. У емак бергунинггача тоқатли ва озга ҳам, кўпга ҳам қаноатлидир.

Инсоннинг нафс билан кечадиган кураши доимо оғир кечади.

Ёмоннинг яхши томонини қидириш ҳам олижанобликдир.

Болали аёл – энг гўзал аёл.

Таомни кўп емоқ инсон саломатлигини йўқотиши билан бирга қалбдаги меҳрни ҳам ўлдиради.

Кўшиқда соз ва сўз уйғун бўлса, юракдан жой олади.

Яхши мусиқа инсон вужудини ғуборлардан поклайди.

Соз ва сўзни никоҳловчи инсон – композитордир.

Сукунат ҳам ёқимли оҳанг.

Мусиқа санъати бўлмаган қалбда руҳий бўшлиқ бўлади.

Яхши амаллар билан яшаган одам баҳтиёр инсондир.

Инсондаги ақлу заковат иймондан зиёда эмас.

Ҳаётингда яхшилик қилмаган бўлсанг, яхшилик қилишга уриниб кўр. Зора бу ишинг қалбингда эзгууликка мойиллик ҳосил қилиб, у одатга айланса.

Барча ёмонликлар эътиқодсизликдан бошланади.

Бирор даврага кирсангу даврада ўрнинг бўлмаса, сездирмай у ерни тарқ эт ёки сукут сақлаб ўтири.

Ҳаёт курашдан иборат, лекин кимлардир унинг қоидаларини ўзгартириб туришга ҳаракат қилади.

Кичик хатолар раҳбарлар учун каттадир.

Атрофимдаги воқеа-ҳодисаларга ўз таъсиrimни ўтказа олмайман, фақат уларга мослашиб яшашга ҳаракат қиласман.

Бежириим, оддий ва сипо кийинган одамнинг ҳар қандайини ҳам камгап, ақлли ва фаросатли деб бўлмайди.

Ҳаёт – мангуликка дахлдор. Башарият эса унинг чархпалагини галма-гал айлантириб туради.

Йўқотишларга кўз ёш тўкиш бемаънилиқдир. Сабр, меҳнат ва вақт ҳаммасини ўз ўрнига келтиради.

Шайтоний ҳисларини жиловлай олмаган киши ранжу аламга, жазога мубталодир.

Келажакда бўладиган ишлар бизнинг орзу-ўйларимизда, ҳатти-ҳаракатларимизда баъзи бир белгилари билан акс этади.

Хижрон висол билан барҳам топади.

Ҳар бир қадамишимизда тасодиф мавжуд.

Инсон бир оғиз сўз билан тубанликка юз тутиши мумкин.

Азизлик – улуғлик каби юксак мартабадир.

Инсонда либос бўлмаганида тараққиёт ҳам бўлмас эди.

Қалбимиздаги эзгуликнинг мавжудлиги аждодлардан авлодларга ўтиб келаётган яхшилик уруфининг давомийлигидир.

Рақс – дарду ғамни унутиб, ихтиёрий тарзда эркин ва жозибали талvasага тушишдир.

Эркак кишида меҳр ва қаҳр доимо бўлиши ҳамда унинг ўз оиласида борлиги ҳам, йўқлиги ҳам билиниб туриши ўта муҳимдир.

Ёлғончиликнинг юқори даражаси фирибгарлиkdir.

Инсонни ҳайвондан ажратиб турадиган нарса – ҳайрат, эътиқод ва иймондир.

Муомалани фирибгардан ҳам ўрганиш мумкин.

Вақт – ҳакам. У сенинг ўчингни душманингдан олиб беради.

Шаҳар дарвозаси маълум вақтда ёпилади, мижғов одамнинг оғзи ёпилмайди.

Ёмон хотин яхши эрнинг хонадонига дўзах ўтидир.

Бир тўда дўстларим хонадонимга келса, уйимда тўй бўлаётганга ўхшайди.

Мен Аллоҳга сифинаман, ота-онамга бўйсунаман ва, албатта, вақтга тобеман. Ниҳоят, буларнинг барчаси фарзандларимда ҳам такрорланишини ҳоҳлайман.

Келдик, намоён бўлдик,
Кетурмиз пинҳон бўлиб...

Шеъриятга мойил қатралар

Кўп гапирма, оз гапир,
Жонга тегма, соз гапир.

Китобни дўст тутсанг, ёмон бўлмайсан,
Ёмонни дўст тутсанг, омон бўлмайсан.

Кўп ичмак ва емак,
Ўзни жазолаш демак.

Меъёрдан ортиқ кулгу,
Охир келтиrap қайғу.

Пул пулни топади,
Аҳмоқ ҳар ён чопади.

Касб-хунарли йигитда дарду ғам бўлмайди,
Ота-она мағурланиб, бошлари хам бўлмайди.

Ҳаёлига дўстлар ҳам қучогин очар,
Беҳаёга садқаи сўз, ҳамма қочар.

Сўзи ширин даврани асал қилади,
Лақма эс ҳаммани касал қилади.

Ноўрин қилинган насиҳат,
Бошингга келтиrap кулфат.

Хисоб-китоб бор жойда,
Бир тийин ҳам зўр фойда.

Ишламасанг ҳолинг ҳароб,
Меҳнатни сев, шараф топ.

Ҳиссиз одам –
Дидсиз одам.

Яхши хотин дардларингни аритади,
Ёмон хотин сени сўзсиз қаритади.

Йўлларимиз ободлиги,
Дилларимиз шодлиги.

Меҳнаткашни қўли боқади,
Ўқитувчини тили боқади.

Покиза қалб инсоннинг бахти,
Шундан яшнар умр дарахти.

Қанча билим олсанг ҳам, кўнгил тўлмайди.
Билим ол, билимни ўлчаб бўлмайди.

Болаликда новвоту қанд бўласан,
Ўсиб-униб юртга пайванд бўласан.
Яхшимидинг, ёмонмидинг, во ажаб!
Қариганда хўп донишманд бўласан!

Яхши хотин кўнгил овлайди,
Ёмон хотин чўнтак ковлади.

Бахилларнинг қалби доғлидир,
Сахилларнинг кўнгли чоғлидир.

* * *

Мансаб сени олиб чиқар осмонга,
Бир кун келиб ишиңг тушар нарвонга.

* * *

Эзмаларда йўқдир ор,
Сукутлида недир бор.

* * *

Дўст ғамингдан аритар,
Аҳмоқ хотин қаритар.

* * *

Замонага шукронада айт,
Ҳар дам ёмонликдан қайт.

* * *

Яхшиларнинг бетидан ўпсанг арзиди,
Ёмонларнинг кетига тепсанг арзиди.

* * *

Кекса бўлсанг қадрингни бил,
Ичингдаги дардингни бил.

* * *

Пулинг бор,
Тилинг бор.

* * *

“Меҳнатнинг таги роҳат”,
Аҳмоқ бўлмасанг фақат.

Илмий-оммабоп нашр

Тоҳиржон Ортиқов
Муҳаммадали Мирабдулаев

ТОМЧИДА ДАРЁ...

Мұхаррір: Иброҳим Маҳкамов
Техник мұхаррір: Қодир Мамадалиев
Дизайнер: Миркомил Усмонов

«Arjumand media» нашриёти,
Лицензия №AI 007. Берилган вақти 30.07.2018 й.
Наманган шаҳри, А. Ҳожаев кўчаси, 43-уй.

Теришга 2020 йил 5 мартда берилди. Босишга 2020 йил
24 марта рухсат этилди. Бичими: 60x84 1/16. «Cambria» гарниту-
расида офсет босма усулида оқ қофозга босилди. Ҳажми 2,75
босма табоқ. Адади 500 нусха. Баҳоси келишилган нархда.

«Яшин саноат» хусусий корхонаси
босмахонасида чол этилди.
Наманган шаҳри, Ҳамроҳ кўчаси, 71а-уй.

